

EEN PRELUDE OP DE ADVENT

Volgende zondag, 26 november, hebben we opnieuw een Bachcantatedienst in onze kerk. Dan wordt de Adventscantate "*Nun komm, der Heiden Heiland*" uitgevoerd. Het klinkt misschien een beetje vreemd om nu al muzikaal in de Advent te duiken, terwijl deze pas binnen twee weken van start gaat. Om puur organisatorische redenen kunnen we echter niet anders dan de uitvoering van deze cantate een week voor het begin van de Advent te laten doorgaan.

In werkelijkheid sluiten we volgende zondag het kerkelijk jaar af met de viering van Christus Koning, en de liturgie zal dan ook in het teken van Christus Koning zijn. Anderzijds is het misschien ook goed om reeds een kleine "prelude" te hebben op de Advent, die voor de deur staat.

Een prachtige hymne

We schrijven de vierde eeuw na Christus. Het christendom heeft zich volop verspreid in het Romeinse rijk, en Ambrosius is de bisschop van Milaan. In de vroeg-christelijke Kerk is hij een sterke figuur. Verscheidene geschriften van zijn hand worden ook vandaag nog als richtinggevend beschouwd, en zijn nog steeds het onderwerp van studie. In die zin kan hij als een "Kerkvader" gezien worden. Daarnaast heeft Ambrosius ook vele hymnen geschreven.

Een prachtig voorbeeld is de hymne "*Veni, redemptor gentium*" (geschreven in 386 n.C.). De tekst van deze hymne zit barstensvol Bijbelse verwijzingen en symbolen, en bezingt de volle draagwijdte van de komst van Christus in deze wereld. Zoals andere van Ambrosius' hymnen, heeft dit lied geschiedenis gemaakt. Deze hymne werd gedurende heel de Middeleeuwen, en ook later nog, gezongen in de abdijen tijdens de Advent en in de nachtofficie van Kerstmis. In die zin is dit eigenlijk het oudste, nu nog gekende advents- en kerstlied ter wereld.

Verwacht van dit lied geen kerstromantiek over een kindje dat koud lijdt in de kribbe, of over de os en de ezel, of over een kleurrijke kerstboom. De hedendaagse kerstromantiek bestond nog niet in de tijd van Ambrosius. Kerstmis was zelfs nog maar pas ingevoerd, onder invloed van keizer Constantijn, en was op dat moment zeker nog geen groot feest in de christelijke Kerk. Pasen werd in die tijd als veel belangrijker beschouwd. (Op de keper beschouwd is het Paasfeest, *puur theologisch bekeken*, ook vandaag nog altijd het belangrijkste kerkelijke feest van het jaar. De kern van ons christelijk geloof betreft immers niet de geboorte van Jezus, maar wel Zijn dood en verrijzenis.)

Nun komm, der Heiden Heiland

Laten we twaalf eeuwen verder in de geschiedenis gaan, naar de zestiende eeuw na Christus.

De hervormer Maarten Luther introduceert de volkstaal in de liturgie. Hij ondervindt echter problemen doordat hij nauwelijks Duitse kerkliederen tot zijn beschikking heeft. Zelf is hij niet enkel theoloog, bijbelvertaler en predikant, maar ook componist. Luther zet een aantal Latijnse gezangen (die hij als Augustijnernonnik waarschijnlijk goed kende) over naar het Duits, weliswaar met de nodige aanpassingen. Zo wordt de hymne "*Veni, redemptor gentium*"

in de Duitse versie “*Nun komm, der Heiden Heiland*”, in een herwerking die de Gregoriaanse melodie uit Ambrosius’ tijd respecteert en quasi volledig overneemt. Het lied wordt razend populair tijdens de Reformatie, en wordt in meerdere talen gezongen. Onder de titel “*Kom tot ons, de wereld wacht*” is dit lied ook opgenomen in het Nederlandse protestantse Liedboek en in de Vlaamse katholieke zangbundel “Zingt Jubilate” (nr. 107).

Cantate BWV 61

We springen verder naar de achttiende eeuw. Veertienhonderd jaar na Ambrosius van Milaan, en tweehonderd jaar na Luther, bewerkt Johann Sebastian Bach het gezang “*Nun komm, der Heiden Heiland*” tot een adventscantate. Hij doet dit zelfs tweemaal – de eerste keer in 1714 (BWV 61), toen hij in Weimar werkte, en een tweede keer in 1724 (BWV 62) in het tweede jaar dat hij cantor was in Leipzig. Zondag horen wij BWV 61, die voor de eerste maal klonk op 02 december 1714 in de hofkapel van groothertog Willem Ernst van Saksen-Weimar-Eisenach.

In Bachs tijd werden adventscantaten uitsluitend uitgevoerd op de eerste adventszondag. De andere zondagen werden beschouwd als dagen van boete en inkeer, en dan mocht er geen concertante muziek gemaakt worden in de kerk. Die rustperiode was voor Bach welgekomen, omdat hij zich zo beter kon voorbereiden op het zware programma van de kerstperiode.

In de adventscantate wordt de komst van Christus als Redder van de mensheid verwacht. Moge deze Bachcantatedienst een goede introductie zijn voor ieders beleving van de komende Advent.

Frans Van Looveren